

ความสัมพันธ์ ระหว่าง ไทยกับญี่ปุ่น

ในสมัยโบราณเป็นต้นมา มีชาวต่างชาติเข้ามาทำการค้าขายและขอพึ่งพระบรมโพธิสมภาร ของพระมหากษัตริย์ไทยเป็นจำนวนมาก แม้กระทั่งสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พวกมอญทองโปรตให้อยู่ที่ปากลัด พวกญวนทองโปรตให้อยู่ที่สามเสน พวกอินโดนีเซียที่มาจากมกกระสันทองโปรตให้อยู่ด้านตะวันออกของกรุงเทพฯ จึงกลายเป็นตำบลมกกระสันไป ในสมัยกรุงศรีอยุธยา พระมหากษัตริย์ไทยทรงมอบที่ดินให้ชนชาติต่าง ๆ จัดตั้งนิคมของตนเอง รอบนอกกรุงศรีอยุธยา ทางใต้ของกรุงมีพวกฮอลันดาอยู่ ถัดลงไปถึงพวกญี่ปุ่นแล้วก็มีมอญ..... รวมทั้งหมดมีถึง 40 ชาติ ชาวอังกฤษเขียนไว้ว่ากรุงศรีอยุธยาใหญ่กว่ากรุงลอนดอน แต่หลักฐานทางประวัติศาสตร์ของไทยถูกเผาหมดเมื่อครั้งกรุงศรีอยุธยาแตก จึงจำเป็นต้องอาศัยหลักฐานต่าง ๆ ที่ชาวต่างประเทศเขียนไว้

อารักษ์ ดิยาภรณ์*

หอสมุดแห่งชาติได้พิมพ์ประชุมพงศาวดาร ภาคที่ 20 เป็นเรื่องจดหมายเหตุทางไมตรีระหว่างกรุงศรีอยุธยา กับญี่ปุ่น แปลจากภาษาอังกฤษของเซอร์ เออร์เนสต์ ซาตา (Sir Ernest Satow) ผู้เคยเป็นราชทูตอังกฤษประจำประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่น สมัคมไทย-ญี่ปุ่นได้มอบให้ ศาสตราจารย์ รอง ศยามานนท์ ทำการวิจัยค้นคว้าประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับญี่ปุ่น

ประวัติศาสตร์ของเกาหลีระบุว่า พระมหากษัตริย์ไทยได้ส่งคณะทูตไปราชสำนักเกาหลีเมื่อ พ.ศ. 1388 แต่ได้แวะพักที่ญี่ปุ่นก่อนเป็นเวลา 1 ปี ฝ่ายญี่ปุ่นระบุว่า ได้มีสัมพันธ์กับประเทศลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตั้งแต่ พ.ศ. 1086 หลักฐานที่แน่ชัดที่มีการติดต่อค้าขายก็คือ เครื่องถ้วยชามสังคโลกที่ไทยส่งไปขายที่ญี่ปุ่นสมัยกรุงสุโขทัย ประมาณ พ.ศ. 1838 ปรากฏว่าเป็นที่นิยมในหมู่ชาวญี่ปุ่น ชื่นสูง นำไปประกอบพิธีบูชา เรียกว่า “ซุงโกะโระคุยะกิ” (Sun Koru Ku-Yaki) ซึ่งเป็นสำเนียงของชาวญี่ปุ่นที่เรียกชามสังคโลกอย่างใกล้ชิดที่สุด เอกสารของอังกฤษระบุว่า ญี่ปุ่นเข้ามาอยู่ในกรุงศรีอยุธยาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 20 เมื่อ พ.ศ. 2083 มีชาวญี่ปุ่นเข้ามาตั้งบ้านเรือนทำมาหากินในเมืองไทยจำนวนมาก สมัยนั้นชาวญี่ปุ่นที่ออกมาค้าขายมักจะมีอาชีพเป็นโจรสลัดด้วย ซึ่งถือว่าเป็นอาชีพที่สุจริต

เอกสารทางฝ่ายญี่ปุ่นระบุว่า พ.ศ. 2106 ตรงกับรัชกาลสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ ไทยส่งเรือสำเภาลงไปติดต่อค้าขายกับญี่ปุ่น และได้ติดต่อค้าขายกันเรื่อยมาจนถึง พ.ศ. 2119 สมเด็จพระมหาธรรมราชาได้ส่งเรือหลายลำไปค้าขายยังญี่ปุ่น การค้าขายเจริญขึ้นตามลำดับจนพุทธศตวรรษที่ 22 มีเรือสำเภญี่ปุ่นเข้ามาค้าขายกับกรุงศรีอยุธยาตลอดจนนครศรีธรรมราชและเมืองปัตตานีมากขึ้น เมื่อ พ.ศ. 2135 ญี่ปุ่นบังคับให้เรือที่จะออกไปค้าขายต่างประเทศต้องมีหนังสือรับรองจากโชกุน ระบุวันเดือนปี พร้อมกับชื่อของผู้ขออนุญาต ขณะนี้กระทรวง

ทหารเรือญี่ปุ่นเก็บรักษาไว้ถึง 53 ฉบับ (เฉพาะเรือที่ขออนุญาตไปค้าขายเมืองไทย)

ได้กล่าวแล้วว่าญี่ปุ่นได้ประกอบอาชีพค้าขายและอาชีพโจรสลัด จึงมีชาмуโรหรือนักรบญี่ปุ่นมาในเรือสำเภของญี่ปุ่นเป็นจำนวนมาก เมื่อมีชาวญี่ปุ่นเข้ามาตั้งรกรากอยู่ในกรุงศรีอยุธยาก็ปรากฏว่า ชาмуโรอาสาสมัครเป็นนักรบช่วยป้องกันประเทศชาติ หัวหน้านทหารอาสาสมัครญี่ปุ่นคนแรกชื่อ ออกพระเสนาภิมุข ได้นำทหารญี่ปุ่น 500 คนร่วมกับกองทัพสมเด็จพระนเรศวรมหาราชรบพม่า และในการรบที่อื่น ๆ

การติดต่อค้าขายอย่างเป็นทางการ เมื่อเริ่มรัชกาลของสมเด็จพระเอกาทศรถ (พ.ศ. 2148 ถึง พ.ศ. 2153) โดยโชกุน ไทกุงว่า อิเอยาสุ ส่งพระราชสาส์นมาถวายสมเด็จพระเอกาทศรถ พร้อมเกราะ 3 ชุด และดาบ 11 เล่ม ขณะเดียวกันก็ทูลขอปืนใหญ่และไม้จันทน์ บางคนกล่าวว่าปืนใหญ่ที่ญี่ปุ่นขอมานั้นเป็นปืนใหญ่ที่ไทยส่งจากยุโรป แต่นักประวัติศาสตร์หลายท่านยืนยันว่า ชาวโปรตุเกสได้มาสอนให้ไทยหล่อปืนใหญ่ เพราะไทยชำนาญหล่อพระพุทธรูปขนาดใหญ่อยู่แล้ว ปืนใหญ่ที่ไทยส่งจากยุโรปคงไว้เป็นต้นแบบและเก็บไว้ใช้เองมากกว่า ไม่มีหลักฐานใดยืนยันว่าไทยได้ส่งปืนใหญ่ที่ส่งจากยุโรปไปให้ญี่ปุ่น หลักฐานที่แน่ชัดว่าไทยหล่อปืนใหญ่ใช้เองก็คือ หมู่บ้านบางระจันพยายามหล่อปืนใหญ่ต่อสู้กับพม่าก่อนกรุงศรีอยุธยาจะแตก และสมัยสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก กรุงรัตนโกสินทร์ พม่ายกทัพมาตีเมืองไทย ทรงโปรดให้ยกทัพไทยออกไปรบพม่าที่ชายแดน ไทยได้ใช้ปืนใหญ่ปากกว้างของโบราณบรรจุกระสุนด้วยไม้ยิงค่ายพม่าจนค่ายพม่าพังทลาย จึงเคลื่อนทัพโจมตีพม่าแตกถอยร่นไป ฝรั่งเศสยุโรปคงไม่สร้างปืนใหญ่ใช้ไม้เป็นกระสุนแน่ อนึ่งเป็นธรรมเนียมประเพณีของผู้นำประเทศต่างๆ ในสมัยโบราณอยู่แล้วที่จะให้ของกำนัลหรือของขวัญจากผู้นำประเทศอื่น จะต้องเป็นของที่ประเทศนั้นๆ ผลิต

ขึ้น ชาวโปรตุเกสเป็นชาติแรกที่เดินทางไปค้าขายกับญี่ปุ่น เมื่อ พ.ศ. 2086 ญี่ปุ่นคงจะทราบจากชาวโปรตุเกสว่า ไทยมีความสามารถหล่อปืนใหญ่ได้และมีดินดำอย่างดีจึงได้ขอมา หรืออาจจะทราบจากพ่อค้าชาวญี่ปุ่นที่มาติดต่อค้าขายกับกรุงศรีอยุธยาก็เป็นได้ การที่ไทยมีความสามารถหล่อปืนใหญ่ได้เองนี้ คงเป็นเหตุให้ญี่ปุ่นสมัยนั้นมีความนับถือไทย ยิ่งได้รับปืนใหญ่เป็นของขวัญจากไทย จึงทำให้ญี่ปุ่นมีความปรารถนาที่จะเป็นมิตรกับไทยยิ่งขึ้น

ฯพณฯ ฮอนดา โกลุเกะ โนสุเกะ ฟุจิوارา โนมัสสึสุมิ เสนาบดีพระเจ้ากรุงญี่ปุ่น ได้มีหนังสือลงวันที่ 17 พฤศจิกายน 2151 ถึงเสนาบดีพระเจ้ากรุงสยาม อัญเชิญพระราชกระแสนรับสั่งพระเจ้ากรุงญี่ปุ่นทูลขอปืนใหญ่และกระสุนดินดำ พร้อมกับส่งกราบบรรณาการ 6 ชุด สมเด็จพระเอกาทศรถทรงมีพระราชสาส์นตอบไป ใน พ.ศ. 2153 ว่าจะส่งปืนใหญ่และดินปืนไปให้ในปี พ.ศ. 2154 นับว่าความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการ ได้เริ่มขึ้นตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา เป็นเหตุให้การค้าระหว่างไทยกับญี่ปุ่นเจริญรุ่งเรือง ชาวฮอลันดาที่ค้าขายระหว่างไทยกับญี่ปุ่นก็ได้ยืนยันว่าเป็นลายลักษณ์อักษร

เมื่อสมเด็จพระเอกาทศรถเสด็จสวรรคต พ.ศ. 2153 เจ้าฟ้าศรีเสาวภาคย์ราชโอรสก็เสด็จขึ้นครองราช แต่ถูกพระพิฆเนศวรมาฆบรูตริกองค์หนึ่งอันประสูติแต่สนมเอกและกำลังผนวชอยู่แย่งชิงราชสมบัติ ทรงพระนามว่า พระเจ้าทรงธรรม บรรดาข้าราชการที่ใกล้ชิดพระศรีเสาวภาคย์ เช่น ออกญากรมนายไวถูกประหารชีวิต ทหารอาสาญี่ปุ่นประมาณ 280 คน บ้างก็ว่า 500 คน ซึ่งเป็นข้าของออกญากรมนายไวไม่พอใจหาว่าพวกแย่งชิงราชสมบัติเป็นกบฏ ยกพวกเข้ามาทอ้งสนามหลวงเพื่อจะจับตัวพระพิฆเนศวรและเสนาบดีที่คบคิดแย่งชิงราชสมบัติ แต่พระภิกษุ 8 รูปจากวัดประตู่ได้พาเอาพระเจ้ทรงธรรมหนีไป พระมหาอำมาตย์โดยความร่วมมือของทหารอาสาสมัครชาวโปรตุเกส ได้คุมพลสู้รบกับทหาร

อาสาสมัครญี่ปุ่น นำญี่ปุ่นตายเป็นอันมาก ที่เหลือก็ลงสำเนาหนีไป เหตุการณ์ครั้งนี้ทำให้ความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างไทยกับญี่ปุ่นยุติลง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศดำเนินไปอย่างเดิม เรือที่ค้าขายสมัยนั้นใช้เรือสำเภา เรือสำเภาจะออกจากประเทศไทยในฤดูมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ จะกลับจากประเทศญี่ปุ่นในฤดูมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือรวมเวลาไปกลับ 1 ปีพอดี (เรือสำเภานี้ใช้ต่อมาจนถึงรัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์) ไทยได้ส่งคณะทูตไปเจริญสัมพันธไมตรีกับญี่ปุ่นเป็นครั้งแรกในสมัยพระเจ้าทรงธรรมเมื่อ พ.ศ. 2159 ขุนพิชิตสมบัติ เป็นทูตและขุนประเสริฐ เป็นผู้ช่วยทูต พร้อมกับผู้ติดตามอีก 6-7 คน

ในรัชสมัยพระเจ้าทรงธรรมนี้เอง ที่ได้พระราชทานที่ดินในกรุงศรีอยุธยา ซึ่งอยู่ทิศใต้พระบรมราชวังเป็นถิ่นที่อยู่ของชาวญี่ปุ่น ซึ่งมีประมาณ 1,000-3,000 คน และทรงแต่งตั้งให้ออกพระอดิสึโร (ATSUHIRO) ชาวญี่ปุ่นทำหน้าที่เป็นนายด่านตรวจเรือเข้าออกที่ปากน้ำเจ้าพระยา มีนายยามาตะ นางามาซะ เป็นผู้ช่วย เมื่อมีเรือรบของสเปนเข้ามา นายยามาตะ นางามาซะ กับทหารญี่ปุ่นได้วางเพลิงเผาเรือสเปนจนได้ชัยชนะ ภายหลังจึงทรงแต่งตั้งให้นายยามาตะ นางามาซะ เป็นนายกองทหารของครึกษ์ นายยามาตะ นางามาซะ ยังได้ประกอบอาชีพด้านค้าขายด้วย โดยมีเรือไปค้าขายที่ญี่ปุ่นและด้านมะละกา ต่อมาได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นขุนไชยสุระ ออกหลวงไชยสุระและออกญาเสนาภิมุขตามลำดับ ในตำแหน่งหัวหน้าหมู่บ้านญี่ปุ่นและเจ้ากรมอาสาญี่ปุ่นครั้งสุดท้ายได้เป็นออกญานครศรีธรรมราช เจ้าเมืองเอกขึ้นนอก ยามาตะได้สิ้นชีวิตลงประมาณ พ.ศ. 2172-2173

เอกสารทางประวัติศาสตร์ระบุว่า ตลอดรัชสมัยพระเจ้าทรงธรรม ยามาตะมีส่วนช่วยให้ความสัมพันธ์ไทยกับญี่ปุ่นในทางการทูตและการค้าเป็นไปด้วยดี เมื่อ

พระเจ้าทรงธรรมทรงพระประชาวรได้แต่งตั้งให้เจ้าพระยา
กลาโหมสุริยวงศ์และออกญาเสนาภิมุข เป็นผู้สำ
เร็จราชการ ผลิตเปลี่ยนกันปกครองบ้านเมือง เมื่อสิ้น
พระชนม์ผู้สำเร็จราชการทั้งสองจึงจัดการให้พระเชษฐา
อิราษโอรสของพระเจ้าทรงธรรมขึ้นครองราชต่อไป

พระเชษฐาอิราษครองราชได้ปีเศษเกิดสงสัยว่า
เจ้าพระยากลาโหมจะคิดกบฏ จึงรับสั่งให้เข้าเฝ้าเพื่อ
กำจัดต่อไป เจ้าพระยากลาโหมรู้ตัวเสียก่อน จึงคุมสมัคร
พรรคพวกจับสมเด็จพระเชษฐาอิราษสำเร็จโทษเสียและ
ได้ปรึกษากับออกญาเสนาภิมุข อัญเชิญพระอนุชาคือ
พระอาทิตย์วงศ์ขึ้นครองราช โดยมีเจ้าพระยากลาโหม
เป็นผู้สำเร็จราชการ เหตุการณ์ตอนนี้ วันวลิต ชาว
ฮอลันดาบันทึกไว้ว่า เจ้าพระยากลาโหมได้ปรึกษากับออก
ญาเสนาภิมุขควรจะอัญเชิญว่าผู้ใดจะสืบราชสมบัติต่อไป
ออกญาเสนาภิมุขยืนยันว่าควรจะกราบทูลอัญเชิญสมเด็จพระ
พระราชอนุชาขึ้นครองราชและยังได้ย้ำว่าตราบใดที่มี
พระราชวงศ์ผู้มีสิทธิสืบราชสมบัติอยู่ ตนจะคอยขัดขวาง
มิให้ผู้อื่นใดได้ราชสมบัติไปเป็นอันขาด ต่อมาสงสัยว่าเจ้า
เมืองนครศรีธรรมราชกบฏ กล่าวคือ เจ้าเมืองนครศรี
ธรรมราชเกิดรบพุ่งกับฝรั่งชาวฮอลันดาที่ปัตตานี มีรับ
สั่งให้เจ้าเมืองนครศรีธรรมราชเดินทางมาเข้าเฝ้าที่กรุง
ศรีอยุธยา แต่เจ้าเมืองนครศรีธรรมราชไม่ยอมเดินทางมา
เข้าเฝ้าตามรับสั่ง เจ้าพระยากลาโหมจึงกราบบังคมทูล
พระอาทิตย์วงศ์ ขอให้ทรงแต่งตั้งออกญาเสนาภิมุขเป็น
เจ้าเมืองนครศรีธรรมราช โดยอ้างว่าเกรงว่าชาวฮอลันดา
ที่ค้าขายในเมืองปัตตานีอาจจะเอื้อมเอาเมืองนครศรี
ธรรมราช เมื่อออกญาเสนาภิมุขออกไปครองนครศรี
ธรรมราชแล้ว เจ้าพระยากลาโหมจึงปลงพระชนม์พระ
อาทิตย์วงศ์ และตั้งตัวเองขึ้นเป็นกษัตริย์ทรงพระนามว่า
สมเด็จพระเจ้าปราสาททอง จะเห็นได้ว่าเจ้าพระยากลาโหม
ประสงค์จะชิงราชสมบัติ แต่เกรงใจออกญาเสนาภิมุข
จึงหาเรื่องส่งออกญาเสนาภิมุขไปเป็นเจ้าเมืองนครศรี

ธรรมราช เมื่อเจ้าพระยากลาโหมปลงพระชนม์พระอา
ทิตย์วงศ์และตั้งตัวเองเป็นเจ้าเมืองแผ่นดินนั้น ออกญา
เสนาภิมุขหาทราบไม่ บ้างก็ระบุว่าเจ้าพระยากลาโหมได้
ส่งคนไปวางยาพิษออกญาเสนาภิมุขจนถึงแก่กรรม บ้างก็
ว่าออกญาเสนาภิมุขได้รับบาดเจ็บในสนามรบที่ปัตตานี
ไม่หายจึงถึงแก่กรรม หลังจากมรณกรรมของออกญา
เสนาภิมุขบุตรของท่านชื่อ โออิน ซึ่งได้รับพระราช
ทานยศเป็นออกขุนเสนาภิมุขได้หลบหนีไปอยู่เมืองเขมร
พระเจ้าปราสาททองไม่ไว้วางใจผู้ป่วนจึงพยายามกวาด
ล้างในที่สุตรับสั่งให้เผาหมู่บ้านญี่ปุ่น ชาวฮอลันดาที่ติด
ต่อค้าขายกับญี่ปุ่นได้แจ้งให้ผู้นำญี่ปุ่นหลายคนว่า
ชาวสยามเกลียดชังชาวญี่ปุ่นมาก

พระเจ้าปราสาททองทรงเห็นความสำคัญทางการค้า
จึงจัดส่งทูตไปเจริญพระราชไมตรียังประเทศญี่ปุ่น
เมื่อ พ.ศ.2178 แต่ฝ่ายญี่ปุ่นไม่ยอมต้อนรับ ได้ส่งทูต
ไปอีกครั้งหนึ่ง พ.ศ. 2183 ฝ่ายญี่ปุ่นก็ไม่ยอมรับเช่นกัน
หาว่าพระเจ้าปราสาททองไม่ใช่เชื้อพระวงศ์ของไทย ชาว
ฮอลันดาจึงผูกขาดการค้าระหว่างไทยกับญี่ปุ่นโดยไม่มีผู้
แข่งขัน แม้ต่อมาในรัชสมัยเจ้าฟ้าไชย (พ.ศ.2198-2199)
ทรงแต่งตั้งทูตนำพระราชสาส์นไปถวายโชกุน ความว่าชาว
ลือกล่าวหาว่าประเทศไทยขบไล่พ่อค้าญี่ปุ่นนั้นไม่เป็น
ความจริง ประเทศไทยปรารถนาให้มีการค้าระหว่าง 2
ประเทศ เจ้าหน้าที่เมืองนางะซากิ แจ้งเรื่องไปยังโชกุนที่
เมืองโยโต ได้รับตอบว่า บัดนี้มีพระราชกฤษฎีกาห้ามมิ
ให้ชาวญี่ปุ่นออกนอกประเทศ จึงไม่มีประโยชน์ที่จะมา
เจริญพระราชไมตรี เจ้าหน้าที่ไม่ยอมรับเครื่องบรรณาการ

ชาวยุโรปคือ แยร์เวซ บันทึกไว้ว่าพระเจ้ากรุงญี่ปุ่น
มีสัมพันธ์ไมตรีกับพระเจ้ากรุงสยามเป็นอย่างดี ได้มีพระ
ราชสาส์นส่งราชบรรณาการไปถึงกันอยู่เสมอ มิได้ว่าง
วันจนปีเดียว เมื่อพระเจ้ากรุงญี่ปุ่นทรงทราบว่าเจ้าพระ
ยากลาโหมชิงราชสมบัติและตั้งตัวเป็นพระเจ้าปราสาท
ทองมาแล้ว ญี่ปุ่นก็สิ้นความนับถือไทยถึงกับออกประกาศ

ห้ามมิให้ไทยไปค้าขายในญี่ปุ่น ญี่ปุ่นยังห้ามตลอดไปถึงชนชาติอื่นด้วย ยกเว้นจีน ไทยจึงอาศัยพวกจีนนำสำเนาบรรทุกสินค้าไปค้าขายกับญี่ปุ่น โดยมีขุนนางไทยกำกับไปในสำเนา แต่ถูกสั่งกำชับมิให้ขึ้นจากเรือด้วยความปรีชาสามารถของขุนนางไทย ทำให้ทราบเหตุการณ์ในประเทศญี่ปุ่นได้โดยตลอด ระหว่างรัชกาลผลประโยชน์การค้าขายมิให้ขาดตกบกพร่อง ในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ระหว่าง พ.ศ. 2204 ถึง พ.ศ. 2231 ไทยได้ส่งเรือไปค้าขายกับญี่ปุ่นถึง 43 ลำ เป็นเรือของพระมหากษัตริย์เสีย 25 ลำ อาจเป็นเพราะสมเด็จพระนารายณ์มหาราชมีอาสาศักดิ์ญี่ปุ่นเป็นผู้แนะนำ เช่น ออกพระญาเสนาภิมุขเป็นหัวหน้า หมื่นไชยสุระและขุนสุระสงครามเป็นผู้ช่วย ภริยาของเจ้าพระยาวิชเยนทร์ก็สืบเชื้อสายมาจากชาวญี่ปุ่นที่ถือคริสต์และถูกขับไล่ออกจากญี่ปุ่น

ชาวโปรตุเกสเป็นยุโรปชาติแรกที่เดินทางไปถึงญี่ปุ่น เมื่อ พ.ศ. 2086 ต่อมา พ.ศ. 2092 ฟรานซิส ซาเวียร์ ได้นำศาสนาคริสต์เข้าไปเผยแพร่ มีชาวญี่ปุ่นนับถือจำนวนมาก โทโยโตมิ ฮิเดโยชิ ผู้สำเร็จราชการของญี่ปุ่นได้รวบรวมแว่นแคว้นต่าง ๆ ในญี่ปุ่นเป็นชาติเดียวกันเมื่อ พ.ศ. 2133 แรกๆ ก็คุ้มครองศาสนาคริสต์ ต่อมาระแวงว่าชาวยุโรปจะเอาญี่ปุ่นไปเป็นอาณานิคม และศาสนาพุทธกับศาสนาชินโตที่ชาวญี่ปุ่นนับถืออยู่แล้ว ได้รับความกระทบกระเทือน จึงขับไล่พวกมิชชันนารีและพวกนักบวชออกนอกประเทศ ในที่สุดก็ปิดประเทศโดยสิ้นเชิงเมื่อพ.ศ. 2179 จีนและฮอลันดาเท่านั้นที่ได้รับอนุญาตเข้าไปค้าขายภายในความควบคุมของเจ้าหน้าที่ญี่ปุ่น การที่ญี่ปุ่นปิดประเทศนั้น ห้ามแม้แต่ชาวญี่ปุ่นที่อยู่นอกประเทศก็ไม่อนุญาตให้กลับเข้าไป นักบวชชาวญี่ปุ่นที่ถูกขับไล่ออกจากญี่ปุ่นก็มีจำนวนมาก จึงหลบหนีมาอยู่ที่ญวณและเมืองไทยเป็นส่วนใหญ่ เพราะมีผู้นับถือคริสต์มาก

การที่มีผู้เขียนประวัติออกญาเสนาภิมุข หรือ ยามาตะ นางามาซะ อย่างวิจิตรพิสดารก็คงไม่กินความไปมากนัก โดยเนื้อแท้แล้วหวังจะแสดงให้เห็นจิตใจชาวญี่ปุ่นที่มีความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ไทยอย่างแท้จริง แม้แต่พระมหากษัตริย์ญี่ปุ่นก็ถือว่าพระมหากษัตริย์ไทยอยู่ในฐานะเดียวกัน เป็นมิตรสนิทกัน ข้อความในพระราชสาส์นที่ทรงมีต่อกัน แสดงเจตนาที่จะมีสัมพันธไมตรีต่อกันฉันพระญาติ แต่เมื่อมีข้าราชการคิดลบหลู่กษัตริย์ ตั้งตัวเป็นเจ้าแผ่นดินชาวญี่ปุ่นก็ไม่ยอมรับพระเจ้าแผ่นดินญี่ปุ่นก็หมดความนับถือ ถึงกับตัดสัมพันธไมตรีกับไทย

ประเทศญี่ปุ่นได้เปิดประเทศอีกครั้งหนึ่งโดยการบีบบังคับของสหรัฐอเมริกาเมื่อ พ.ศ. 2397 ผู้ปกครองแคว้นต่าง ๆ ได้รวบรวมกำลังต่อต้านโชกุนไปเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2411 โชกุนจึงมอบอำนาจคืนแก่พระมหาจักรพรรดิตั้งแต่นั้นมาระบบการปกครองของญี่ปุ่นก็สิ้นสุดลง พระมหาจักรพรรดิมีอำนาจปกครองอย่างเต็มที่ คือราชวงศ์เมจิ สมัยนี้เองที่ญี่ปุ่นได้ปรับปรุงประเทศให้เจริญก้าวหน้าเทียบเท่าอารยประเทศในยุโรปและอเมริกา

วันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2418 ข้าราชการญี่ปุ่นได้เดินทางเข้ามาเมืองไทย เป็นแนวในการจัดทำสนธิสัญญาระหว่างประเทศทั้งสอง จนกระทั่งเดือนกันยายน พ.ศ. 2430 จึงได้มีการลงนามใน “ปฏิญญาทางไมตรีและพาณิชย์ โดยเสนาบดีกระทรวงการต่างประเทศของไทยและรองรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศญี่ปุ่นมีการแลกเปลี่ยนสัตยาบัน ณ ประเทศญี่ปุ่น เมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน 2430 ปฏิญญานี้ได้กล่าวถึงสาเหตุของการทำปฏิญญาว่า “.....มีพระราชประสงค์พร้อมกันและให้ความคุ้นเคยอันสนิทซึ่งได้มีมาแต่ปางก่อนนั้นคงคินให้มีการสืบไปในระหว่างสองพระนคร.....”

สมาคมไทย-ญี่ปุ่น ได้พยายามต่อสู้ให้ได้มาซึ่งสิทธิครอบครองสถานที่โบราณ ซึ่งเป็นที่ตั้งหมู่บ้านญี่ปุ่นในกรุงศรีอยุธยา และพยายามบูรณะเท่าที่จะทำได้ บัดนี้เป็นที่น่ายินดีที่รัฐบาลไทยมองเห็นความสำคัญ จึงได้ขอความช่วยเหลือไปยังรัฐบาลญี่ปุ่น รัฐบาลญี่ปุ่นเองก็ยินดีสนับสนุนให้การค้าญี่ปุ่นได้ออกแบบก่อสร้างร่วมกับกรมศิลปากร หากการก่อสร้างบูรณะเสร็จเมื่อใดก็จะเป็นที่น่าสนใจของชาวญี่ปุ่น นักทัศนาจรของชาวญี่ปุ่นและชนชาติอื่น ๆ ตลอดจนประชาชนชาวไทย โดยทั่วไป จะเป็นสัญลักษณ์ที่สำคัญยิ่งในสัมพันธภาพระหว่างไทยและญี่ปุ่นตั้งแต่โบราณ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความจงรักภักดีของชาวญี่ปุ่นที่มีต่อพระมหากษัตริย์ไทย และความเสียสละแม้กระทั่งชีวิตของชาวญี่ปุ่นที่รักษาเอกราชของชาติไทย ตลอดจนป้องกันอธิปไตย เป็นการกระตุ้นเตือนนักธุรกิจ นักอุตสาหกรรม และประชาชนทั้งสองประเทศว่า ประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่นเป็นมิตรแท้มาตั้งแต่สมัยโบราณ ยากที่จะหาประเทศอื่นเสมอเหมือนได้ ■

* สรุปรายมาจากการค้นคว้าของ ศ.รอง ศยามานนท์และคณะ และประชุมพงศาวดารภาคที่ 20 จดหมายเหตุเรื่อง ทางเมตริระหว่างกรุงศรีอยุธยากับกรุงญี่ปุ่น